

Lezing door Ds. W. Visscher op de ZoCo 2104 'Het ongeloof bestreden'

"Sinds de Verlichting is er in de westerse cultuur een tendens naar ontkerkelijking en atheïsme", aldus de spraakmakende atheïstische filosoof Dr. Herman Philipse. In zijn *"Atheïstisch manifest"* trekt hij ten strijde tegen Godsgeloof en godsdienst. Atheïsten denken volgens hem beter na over de dingen dan gelovigen. De stelling 'God bestaat' zou niet op feiten gebaseerd zijn. En daarom is het christelijke geloof een achterhaalde positie. Soms zelfs een schadelijke gedachte. De overbevolking heeft volgens hem alles met religie te maken. Dat is de sfeer en het gedachtegoed wat u tijdens een universitaire studie kunt tegenkomen. Soms wordt geloof en Bijbel rationeel weerlegd. Soms mag ieder het zijne denken maar val de ander niet lastig met geloof, Bijbel en God. En weer andere zullen belangstellend informeren hoe het toch kan dat je als weldenkend mens nog gelooft in dingen die allang achterhaald zijn. Kortom, er valt dus best iets te overdenken en uit te leggen als we de wereld van de wetenschap binnengaan.

De wereld van de wetenschap is trouwens ten diepste een hele mooie wereld. Studeren, dingen ontdekken, je geest verrijken is iets wat heel mooi is en waar een mens, als denkend wezen, ook volop en voluit zijn krachten aan mag geven. Bijbels gezien is er geen enkel bezwaar tegen wetenschap. Voetius hield ooit een rede over godzaligheid en wetenschap. Het gaat bij de wetenschap dus in beginsel niet om zaken die strijdig zijn met Gods openbaring. Waar we wel tegen moeten waken is wetenschap los van Gods Woord en zonder God. Dat is de wetenschap die niet leidt tot wijsheid. Daar mogen we beducht voor zijn. Maar studeren is mooi en verrijkend. Ook vandaag de dag. Ook aan een seculiere universiteit.

In deze bijdrage wil ik eerst iets zeggen over de huidige seculiere cultuur. Daarna ga ik in op de weerlegging van het seculiere denken. Tenslotte geef ik een aantal concrete aanwijzingen voor gedoopte jongeren in de huidige tijd. Het is van groot belang dat we innerlijk gewapend zijn tegen de machten van bijgeloof en ongeloof. Velen verlaten helaas het spoor van de Bijbel en de Gereformeerde belijdenis. Laat dat in jouw leven niet zo zijn. Het is belangrijk dat we elkaar vasthouden en ons gebonden weten aan Gods Woord. In de middellijke weg wil de Heere ook vandaag de dag Zijn rijk bouwen. Bijbellezen, Bijbelstudie, kerkgaan, zingen, meditatie en gebed zijn belangrijke middelen om het pand te bewaren. En om staande te blijven in de worsteling der geesten.

De huidige seculiere cultuur: onderkennen! Diagnose

In zijn boek *'Die fröhliche Wissenschaft'* uit 1882 schreef de bekende filosoof Nietzsche 'Gott ist tot'. Geleidelijk brak in de West-Europese beschaving de gedachte door dat God wellicht niet bestaat. 'De verdwijnende hemel' is een ander boek wat wijst op het verdwijnen van God en godsdienst uit de hoofden en harten van de mensen. Deze ontwikkeling richting seculiere wetenschap en de seculiere staat en maatschappij heeft een lange voorgeschiedenis. Het beging eigenlijk ergens in de begin 17^e eeuw. Een bekende en belangrijke denker is in dit verband Descartes (1596-1650). Deze denker zocht het vaste punt voor zijn wereldbeeld in het bestaan van de mens. Ik denk dus ik ben, was de vaste zekerheid voor hem. De ontwikkeling daarna heeft steeds meer de nadruk gelegd op de mens en zijn denken als het centrale punt voor wetenschap. Van de goddelijke openbaring is het gezag geleidelijk via een reeks kleine stapjes verschoven naar de denkende en experimenterende mens. In de tijd van de Verlichting (18^e eeuw) is vooral het Deïsme wat de toon aangeeft. We wijzen dan op mensen als John Locke (1632-1704), Voltaire (1694-1778), Rousseau (1712-1778), David Hume (1711-1776) en Immanuel Kant (1724-1804). Meer en meer wordt de mens het middelpunt van denken en beleven. Niet de openbaring maar de ervaring wordt de bron van alle kennis. De Bijbel met verhalen over wonderen komt onder kritiek te liggen. In de 19^e eeuw krijgt het seculiere gedachtegoed de overhand. Ik noem in dit verband enkele belangrijke namen van wetenschappers die tot op de dag

van vandaag grote invloed uitoefenen. Darwin (1809-1882), Marx (1818-1883), Nietzsche (1844-1900) en Freud (1856-1939). Bij hen krijgt het atheïstische gedachtegoed volledig gestalte. De God van de Bijbel is slechte opium voor het volk, aldus Karl Marx. In de 20^e eeuw breekt het seculiere gedachtegoed langzaam door in de volle breedte van de samenleving. Na een economische crisis en twee wereldoorlogen neem West-Europa in de jaren 60 van de vorige eeuw vrij massaal afscheid van het geloof, God en de Bijbel. Vanaf die tijd zien we de kerken leeglopen en het aantal niet kerkelijke mensen toenemen. Op dit moment is nog slechts een minderheid in de Nederlandse samenleving verbonden aan een kerk. Jaarlijks verlaten ruim 100.000 mensen in dit land de kerk. Ongeveer 10% van de mensen in dit land gaat nog regelmatig naar een kerk. Orthodox gereformeerden zijn helemaal een minderheid geworden. De ontkerkelijkking is daarmee één van de meest kenmerkende trekken geworden van de huidige samenleving. God speelt vrijwel geen rol meer in het leven van heel veel mensen. Dat is een zaak waar we rekening mee moeten houden.

De kerk, de Bijbel en geloof in God zijn voor veel mensen onbekende zaken geworden. Dat geldt het dagelijkse leven. Dat geldt ook voor hoge scholen en universiteiten. In de wetenschap heerst het zogenoemde methodisch atheïsme. Dat betekent dat we voor verklaringen van feiten geen beroep doen op de Bijbel of openbaringen. Het bestaan van de wereld wordt verklaard uit de evolutietheorie. Daar is geen Bijbel voor nodig. De visie op de mens kunnen we herleiden naar hersenonderzoek. 'Wij zijn ons brein', een bekend boek van Dick Swaab, herleidt het hele bestaan van mensen naar hersenactiviteit. De geest van de mens heeft zijn basis in het brein. Zonder brein ook geen mens en geen realiteit. Lichaamsloze geesten (engelen, duivelen, de ziel los van het lichaam) bestaan in de moderne wetenschap niet. Wie psychologie gaat studeren moet daar terdege rekening mee houden. Trouwens ook in de huidige geneeskunde komen we voortdurend evolutionistische verklaringen tegen. Voor geslachtsgemeenschap, verschil tussen mannen en vrouwen, reactie van mensen wordt gezocht naar evolutionaire verklaringen.

We zien het seculiere wereldbeeld vrijwel overal naar voren komen. In de wetenschap maar ook in de samenleving en in de politiek heeft het zich diep genesteld. In politieke debatten bijvoorbeeld over leerdoelen, wetenschap, economie maar ook rond zoiets als zondagssluiting van winkels komt het aan op rationele argumenten. Uiteraard mogen christenen hun eigen principiële motiveringen hebben, maar die kunnen niet gelden als argument in het debat. Voor debat en beleid zijn algemeen geldende argumenten nodig. En daar passen Bijbelse argumenten in onze samenleving niet meer bij.

Ook in de theologie dringt de moderne manier van denken ook meer en meer door. Alles wat niet strookt met het rationele en evolutionaire wereldbeeld wordt min of meer aan de kant geschoven. Wonderen, een schepping door God, een jonge aarde, de lichamelijke opstanding van Christus uit de doden en de opstanding in het laatste oordeel zijn voor heel veel theologen een gepasseerd station geworden. De Bijbel is voor velen alleen geloofwaardig indien en voor zover niet in strijd met de inzichten van de moderne wetenschap. Heel duidelijk komt dit bijvoorbeeld naar voren in de gedachtevorming over de eerste hoofdstukken van Genesis. Gaat het daar om geschiedenis of om een verhaal met een morele strekking. Het gereformeerde belijden wijst zonder meer in de eerste richting. Veel hedendaagse theologen zien Genesis 1 tot en met 3 als een mythe. Een soort oerverhaal over de mens en zijn gedrag. De historische werkelijkheid wordt daar echter niet beschreven, aldus velen. Een dergelijke moderne opvatting over de schepping staat echter op gespannen voet met het hele spreken van de Schrift. In de afkondiging van de wet der tien geboden spreekt de Heere dat Hij hemel en aarde in zes dagen gemaakt heeft. En Paulus schrijft in Romeinen 5 over Adam als een historische persoon. Niet als een mythische figuur uit een ver verleden. Kortom, het evolutionaire, atheïstische denken dringt breed door. Niet alleen in de samenleving, maar ook in de kerk. Ook de Gereformeerde gezindte gaat deze ontwikkeling niet voorbij.

Trouwens, laten we onszelf niet voorbij gaan. We wijzen uiteraard het atheïsme en het postmodernisme af, maar zijn er onder ons ook niet veel praktische atheïsten? Met praktisch

atheïsme bedoeld ik dat God in de realiteit van het alledaagse leven geen rol van betekenis speelt. Dr. H. Berkhof heeft dit ooit een treffend op formule gebracht met de uitdrukking: “de werkelijkheid is steeds voller en het heil is steeds vager geworden”. Berkhof noemt dit de secularisering van het Europese levensgevoel. Het betekent ten diepste dat we best kunnen leven zonder God. We kunnen studeren, conferenties houden, kerk zijn, ons werk doen, kinderen opvoeden maar wel zonder God. Is dat niet de praktijk van heel veel kerkmensen, wellicht ook van jouw leven? Secularisatie is geen kracht buiten ons, maar het zit volop in ons. We ademen het dag in dag uit in. Wie het dagboek van bijvoorbeeld Thomas Boston leest of het boek van Mary Winslow die zal een andere wereld tegenkomen. De wereld waarin de eeuwige dingen volop manifest zijn. Een wereld die wij vandaag de dag vrijwel niet meer kennen...

Naast de secularisatie is individualisering een ander belangrijk kenmerk van de moderne tijd. Deze ontwikkeling zet in met de renaissance en gaat ook terug op Descartes. In de middeleeuwen was de mens deel van de gemeenschap. De gemeenschap stond centraal. De wending naar het individu begint eigenlijk met Descartes in de 17^e eeuw. De mens wordt meer en meer losgemaakt uit de verbanden waarin hij wordt geboren en leeft. Gezin, kerk, familie en zo meer komen meer en meer op de achtergrond. Daarvoor in de plaats komt het individu met zijn eigen wensen en verlangens. Het is vooral de Romantiek geweest die op dit punt heel diep heeft doorgewerkt in het Europese denken. Bij individualisering moeten we denken aan een tweetal ontwikkelingen. In de eerste plaats worden de natuurlijke verbanden minder belangrijk en in de tweede plaats wordt de mens meer en meer de norm voor zijn eigen handelen. Bijbels gezien is de mens een horig wezen. Hij leeft voor Gods aangezicht en is de machten over hem gesteld gehoorzaam. Door de individualisering komt de maatstaf voor goed en kwaad in de mens zelf te liggen. Goed is wat mij bevalt en andere niet schaadt. Kwaad is wat mij niet bevalt en anderen mogelijke nadeel bezorgt. Goed en kwaad heeft in die opvatting niet meer te maken met een vooraf gestelde norm die bijvoorbeeld door God gesteld wordt. De christelijke ethiek en later ook de autonome ethiek wordt opgeofferd aan het individuele inzicht van mensen. Abortus is geoorloofd als ik dat wil en de zorgvuldigheid in acht wordt genomen. Euthanasie is geoorloofd als ik dat weloverwogen doe en bijvoorbeeld klaar ben met het leven. Hier wordt een mens volledig teruggeworpen op zijn eigen keuzen en inzichten. Overigens moeten we individualisme niet verwarren met individualiteit of persoonlijkheid. Mensen hebben uit kracht van schepping naar Gods beeld een persoonlijke verantwoordelijkheid voor God. Die gedachte is door de Reformatie krachtig benadrukt. Er liggen op dit punt best raakvlakken tussen individualisme en individualiteit. Maar het gaat te ver om de Reformatie de huidige individualisering in de schoenen te schuiven. De Romantiek, waarbij de mens een god is in het diepst van zijn gedachten in een betere verklaring voor de huidige individualistische tijdgeest. Overigens wordt die tijdgeest nog weer verder aangewakkerd door de huidige welvaarscultuur waarin we ook verkeren.

Dat brengt me bij een derde kenmerk van de huidige tijd. Sedert ongeveer 1800 is de wereldbevolking geleidelijk gaan toenemen. Van 1 miljard mensen neemt de bevolking tot ongeveer 7 miljard vandaag de dag. Achter deze enorme bevolkingsgroei zit een welvaartsstijging die begint met de industriële revolutie. De eerste industriële revolutie begint ergens rond 1777 (stoommachine) en de tweede begint ongeveer 100 jaar later. Vanaf 1800 zet zich een toename van de welvaart, bevolking en technologie in die tot op de dag van vandaag krachtig voortgaat. We leven in een welvarende wereld. Kindersterfte, infectieziekten, armoede en talloze andere zaken behoren min of meer tot het verleden. Zeker als het gaat over de westerse wereld. Ergens voltrekt zich een merkwaardige paradox. We krijgen het steeds beter en we klagen steeds meer. Feit is echter dat we in een welvaartsamenleving zijn gekomen. Dat is een totaal andere samenleving dat tot aan 1800 bekend was. Toen was overleven belangrijk. Het leven kende allerlei moeilijke materiele situaties. Onverwacht kon door honger, armoede, ziekte of ongevallen het leven beëindigd worden. Eeuwenlang was het leven gewoon heel hard. De gemiddelde leeftijd was tot aan ongeveer 1900 ongeveer 40 jaar. Van een gezin stierven meestal de helft van de geboren kinderen. De dood was een vast onderdeel van het dagelijkse leven. Dat is vandaag de dag totaal anders geworden. Door beteren

gezondheidszorg, voeding en hygiëne zijn dergelijke dingen tot het verleden gaan behoren. De mensen die vandaag de dag geboren worden hebben een levensverwachting van meer dan honderd jaar. Er zijn dus goede dingen te vertellen van de huidige welvaart. Maar de keerzijde is ook aanwijsbaar. We leven voor geld en goed. Het materiele heeft veel mensen krachtig in zijn greep. Meer, meer, meer is ook een van de oorzaken geweest van de huidige financiële en economische crisis waarin we verzeild zijn geraakt. Onze wereld in een wereld waarin genot en genoegens belangrijk zijn geworden voor de invulling van het leven. We leven in een genotscultuur. Reeds jaren geleden schreef een Amerikaanse onderzoeker Neil Postman een boekje met als sprekende titel: *Amusing Ourselves to Death* (We amuseren ons kapot). Treffender eigenlijk kan schaduwzijde van onze huidige welvaart niet onder woorden worden gebracht.

Tellen we ontwikkelingen bij elkaar op dan ontstaat een wat gemend beeld. Deels zijn er goede dingen te melden. De afname van de armoede en de toename van de gezondheidszorg zijn goede zaken. Aan de andere kant is het morele gehalte van de samenleving niet toegenomen. De voorgaande ontkerkelijking en het verdwijnen van de Bijbel, de kerk en het geloof naar de marge van de samenleving geeft grote vragen. Christenen leven in een niet-christelijk land. Meer en meer voelen we ons vreemdelingen in eigen land. Nog slecht enkele resten van wat ooit christelijk Europa en Nederland was resten. De vraag is hoe we met die situatie omgaan. Apologetiek is een belangrijke gedachte. Er zijn dingen die we niet op kunnen en mogen geven. Het Evangelie vraagt om mensen die iets te zeggen hebben in een wereld zonder God.

Hoe wordt het ongeloof bestreden

Het ongeloof in de moderne zin komen we in de Bijbel eigenlijk niet tegen. Alle mensen in de Bijbel zijn diep doordrongen van een bovenaardse dimensie van het leven. De Farao van Egypte was een vijand van de God van Israël, maar hij was wel diep religieus. Hij geloofde in kosmische machten zoals de zon en de maan. Nebukadnezar was geen kind van God, maar hij geloofde wel in zijn (af)god. En zo kunnen we doorgaan. Op de Areopagus ontmoet Paulus Griekse mensen die niet in de God van Israël geloofden. Maar het waren wel mensen die geloof hechten aan de wereld van het bovennatuurlijke. Het huidige atheïsme is een volstrekt nieuw verschijnsel in de wereldgeschiedenis. We worden echter wel geroepen om ook in onze tijd de goede belijdenis te belijden. Zoals de Bijbelheiligen de God van Israël beleden hebben tegenover bijgeloof, zo ook worden we vandaag geroepen de goede belijdenis uit te dragen. Abraham was een vreemdeling in het land der belofte. Hij heeft echter wel de goede belijdenis beleden. Hij zag uit naar de komst van de Christus der Schriften. In de moeilijke tijd Achab heeft Elia de God van Israël beleden, ook tegenover Achab en Izebel. Tijdens de wegvoering hebben Daniël en zijn vrienden de goede belijdenis aan het hof van Nebukadnezar beleden. Tot in de over en in de leeuwenkuil hebben ze volhard in het geloof aan de God van Jakob. Ze zijn er niet beschaamd mee uit gekomen. Ook in het Nieuwe Testament komen we de belijdenis van de God van Israël tegen. Het meest krachtige en sprekende hoofdstuk Hand. 17:16-34. Het is de indrukwekkende toespraak van de apostel Paulus op de Areopagus. In die rede vinden we de Bijbelse manier van geloofsverdediging zoals bijvoorbeeld ook Petrus daar in zijn zendbrief op wijst. We lezen daar: "Maar heiligt God den Heere in uw harten; en zijt altijd bereid tot verantwoording (apologia) aan een iegelijk die u rekenschap afeist van de hoop die in u is, met zachtmoedigheid en vreze" (1 Petr. 3:15). Altijd bereid tot verantwoording is de Bijbelse opdracht een de leerlingen van Christus. Laten we eens nagaan hoe Paulus dat, ongeveer 50 na Christus, heeft gedaan (Hand 17:22-31) .

Het eerste wat opvalt is dat Paulus vrijmoedig en onbekommerd ingaat op de vragen die hem gesteld worden. De wijzen van Griekenland wilden weleens horen van die goden waar Paulus over leek te spreken. Weliswaar werd hij een klapper een praatjesmaker genoemd, maar dat houdt Paulus niet terug om zijn boodschap te brengen. Met kracht en overtuiging heeft hij zijn boodschap aan de wijzen van deze wereld gebracht. Laten we ook niet te beschroomd zijn om uit te komen voor de

dingen van de Bijbel. God is de God van hemel en aarde. Die God kunnen en mogen we ook vandaag nog voluit en volop noemen. Er zullen mensen zijn die het naast zich neerleggen. Er zullen anderen zijn die ons een klapper of vreemde vogel noemen. Dat zij dan maar zo. Paulus heeft zijn mond niet gehouden toen hem verantwoording werd gevraagd.

Het tweede wat opvalt is dat Paulus niet gelijk begint met een betoog over de God van Israël. Hij begint ook niet gelijk met een waarschuwing over de afgoden. Maar hij kruipt als het ware in de huid van zijn hoorders. Die wisten van de vele altaren in Athene. Die hadden zo ook hun vragen bij de godenwereld van die dagen. En juist daar begint Paulus zijn betoog. Het zijn godsdienstige mensen die een altaar hebben voor de onbekende God. En die God gaat Paulus verkondigen. Kortom, Paulus knoopt aan bij het bekende. Zodat zijn hoorders in ieder geval begrijpen waar hij het over heeft. Laten wij ook proberen de ander te doorgronden. Wat zijn de vragen waarmee hij of zij worstelt. De verdediging begint niet met een afkeuring van de ander, maar met het luisteren naar wat hem beweegt. En ook aankopen waar de ander vragen heeft.

In de derde plaats wijst Paulus op de schepping van hemel en aarde en op het bestaan van God. Hij benoemt een aantal dingen die de Grieken met de joden gemeenschappelijk hebben. De godheid bestaat niet in hout en steen, maar het gaat over geestelijke zaken. We zien wel meer dat Paulus een beroep doet op kennis die elke mens heeft. In Rom. 1:19-20 spreekt Paulus onbekommerd over kennis van God, zijn goddelijkheid en Zijn eeuwige kracht.

In de vierde plaats doet Paulus een beroep op de eigen bronnen van de Grieken. Hij weet hoe zijn tegenstanders denken en redeneren. Kennis van zaken is onmisbaar voor verantwoording van het christelijke geloof in onze huidige tijd. Daarom is kennis van eigen vakgebied en de knelpunten die daarin liggen van groot belang. Onlangs werd in het RD een boekje besproken van de filosoof Nagel die forse kanttekeningen heeft geplaatst bij het evolutiedogma. De man is en blijft atheïst, maar het kan geen kwaad om de wetenschap met haar eigen argumenten te bestrijden. Logica en rationaliteit zijn geen zaken waar we vanuit het christelijke geloof negatief over moeten doen. De grote theologen hebben er alle goed gebruik van gemaakt.

Als laatste punt noem ik het getuigenis (30-31). De kern van het Evangelie is de persoon van Christus. Hij stierf en hij stond op uit de doden. Daardoor is er heil en redding in deze wereld gekomen. Voor de Grieken was dat een absurde boodschap. We zien dat Paulus niet nalaat deze boodschap te brengen. Bekering, geloof in Christus en het komende eindgericht zijn de zaken waar Paulus als laatste breed op in wil gaan. Hier echter wordt hem naar alle waarschijnlijkheid het recht van spreken benomen. Velen geloven er niets van. Toch zijn er die het getuigenis geloven. Ook in Athene heeft God Zijn uitverkoren gemeente. Door Woord en Geest wordt die vergaderd.

Laten we ook vandaag vrijmoedig met woorden en daden getuigen van de bijbelse boodschap. Apologie is een dure roeping van ieder die gedoopt is. Er is een indringend gedicht over de rechterbuurman. We hebben van alles met hem of haar gedaan. Maar een woord tot behoud nog nooit met hem of haar gesproken. Ik hoop dat dit voor ons niet zal gelden.

Apologetiek kan in de eerste plaats bedreven worden met woorden. Vooral vandaag de dag is er een ware herleving gaande rond Bijbelse apologetiek. Belangrijke namen zijn bijvoorbeeld Swinburne, Plantinga, William Lane Craig. In Nederland is recent het leerzame boek van Paas en Peels verschenen. In dat boek wordt het huidige atheïsme eerlijk en grondig bestreden en worden ook argumenten voor het bestaan van God genoemd. Er zijn verschillende argumenten maar laat ik enkele belangrijke noemen.

God bestaat is in de eerste plaats van belang als we zinvol willen nadenken over de oorsprong van de kosmos en de gegeven werkelijkheid. De huidige stand van de wetenschap is dat de kosmos is

ontstaan uit een big bang. Deze big bang wordt een singulariteit genoemd. Dat betekent zoveel als dat we het niet weten. Iets is uit niets ontstaan. Hier zou de gedachte aan een eeuwige Schepper de werkelijkheid beter kunnen verklaren. Dingen hebben een oorsprong. Zo ook schrijft Paulus in Rom. 1:19-20.

In de tweede plaats hebben dingen een doel. Weliswaar gaat de evolutie uit van toevalligheid en doelloosheid, maar wie nauwkeurig onderzoek doet zal merken dat er in de kosmos maar ook in de werkelijkheid doelgerichtheid is.

Een derde argument is de grote gecompliceerdheid van de omringende werkelijkheid. Het is reken technisch onmogelijk dat de huidige werkelijkheid door toeval is ontstaan. Ook de grote fine tuning in het heelal dringt tot de gedachte dat er wellicht een ontwerp zo kunnen zijn.

Tenslotte is er nog het argument dat elk mens absolute waarden heeft. We vinden het bijvoorbeeld niet goed om anderen zomaar te doden. Dat geldt onder alle omstandigheden. Dergelijke absolute waarden wijzen erop dat er een gegeven moraal moet zijn. Daarachter kunnen we dan weer de hand van God zien.

Kortom, er zijn een groot aantal redelijke argumenten waarmee het bestaan van God valt te verdedigen. Uiteraard zeg ik niet dat we sluitende bewijzen kunnen leveren, maar het loont wel de moeite om zich in dergelijke bewijzen te verdiepen.

Een andere vorm van apologetiek knoopt aan bij de levenswandel. In de Bijbel wordt de christelijke leefwijze krachtig gepropageerd. In Rom. 12 geeft Paulus een duidelijk handvat voor het christelijke leven. De leefwijze van de vroege christenen was ook bepaald revolutionair. Huwelijksrouw, seksuele reinheid, omzien naar slaven en behoeftigen, zorg voor kinderen en ouderen, zorg voor vondelingen, het onderhouden van de broederschap, gelijkheid in de gemeente voor God, mededeelzaamheid, hulp bij ziekte en nood, mededeelzaamheid, afzien van eer en gunstbewijzen, mijden van het amfitheater, afwijzen van geweld bijvoorbeeld in de spelen en zo meer werden in de vroege kerk voorgestaan en beoefend. Het was een echt wonder wat zich in de vroege kerk openbaarde. Zelfs de heidense keizers keken op een zeker moment met verwondering en jaloersheid naar de christelijke leefwijze. Het is niet te zeggen hoe krachtig die heeft bijgedragen aan de verbreiding van het christendom. De brief aan Diognetus is daarvan een treffend bewijs. Ook Tertullianus wijst er in zijn Apologeticum op dat de christelijke leefwijze beter is dan de heidense leefwijze. Het was in de vroege kerk ook standaard dat wie niet christelijk leefde ook geen christen kon zijn. Ook voor vandaag de dag liggen hier belangrijke lessen. Helaas moeten we vaststellen dat christenen zijn meegegaan in de productie- en consumptiecultuur van onze tijd. Een terugkeer naar Bijbelse gedachten over het gebruik van de aardse goederen zou geen kwaad kunnen. We zijn er helaas ver van verwijderd. Het sobere, eenvoudige leven met de Heere zijn we goeddeels kwijtgeraakt. De brief aan Diognetus heeft ons vandaag de dag veel te zeggen, vooral in beschamende zin.

Een aantal praktische wenken.

Ik wil deze bijdrage afsluiten met een aantal praktische wenken. We doen er goed aan te beseffen dat we in een niet christelijk land leven. Er zijn veel goede dingen. We leven niet in een dictatuur. We hebben eten en drinken genoeg. We hebben welvaart en weelde. Ook is er een goede gezondheidszorg. Veel dingen waar mensen vroeger alleen maar van konden dromen zijn realiteit geworden. De wetenschap heeft heel veel goede dingen gebracht. Daar moeten we onze ogen niet voor sluiten.

Toch is er wel een strijd der geesten gaande. Paulus wijst op de geestelijke wapenrusting (Ef. 6:10-20). In het licht daarvan een paar aanwijzingen.

1. Persoonlijk gebed, Bijbellezen, kerkgaan en meditatie zijn wezenlijk om staande te blijven. Door alle eeuwen heen hebben de christenen geleefd bij het Woord van God. Laten we de tijd nemen om in rust dat Woord persoonlijk te bemediteren. Zonder dat kunnen we eigenlijk niet staande blijven en hebben we de strijd al op voorhand verloren.
2. Zoek omgang met anderen die staan op het zelfde fundament. We moeten waken voor kerkisme, maar zoek wel contact met elkaar en houdt elkaar ook bij de Bijbelse les. In leer en leven horen we voorbeelden te zijn voor onze omgeving. Spreek elkaar ook aan als dingen niet goed gaan. Overmatig drankgebruik, geldsmijterij, arrogante houding, gekkernij en zo meer past een christenjongere niet. Het is ook verwarrend voor je seculiere omgeving.
3. Verdiep je vooral in de bronnen van de christelijke leer en het christelijke leven. Er verschijnen heel wat boeken en boekjes van mensen die zeker goede dingen naar voren brengen. Ik denk hierbij bijvoorbeeld aan de boekjes van Tim Keller of Tom Wright. Ik zou die ook zeker eens lezen, maar vergeet niet om je te verdiepen in wat er werkelijk toe doet. Je hebt gewoon een fundament nodig, want je weet vaak nog zo weinig. In dit verband vier leessuggesties. De belijdenissen van Augustinus, de institutie van Calvijn, de christenreis van Bunyan en de Redelijke Godsdienst van W. á Brakel.
4. Wees streng als het gaat over je leefwijze. Laat ik het maar heel concreet benoemen: roken, overmatig drinken, te veel eten past een christen niet. Wees ook voorzichtig in de omgang met moderne media. Uren surfen op het internet voegt over het algemeen weinig toe aan je kennis. Het is vaak ook vluchtige kennis. Durf je met een gerust hart je ouders de geschiedenis van je computer of smartphone te laten zien? Leg de tien geboden naast de praktijk van je leven. En laat je leven een boodschap zijn. Een boodschap van geduld, vriendelijkheid, bewogenheid, betrokkenheid. Wees overigens mild voor de ander. Vaak weet hij of zij niet beter. Pas op dat je gaat neerkijken op de jongeren om je heen die de zondag gebruiken als uitgaansdag. Bedenk dat de Farizeeër voor God net zo verdoemelijk is, zo niet ernstiger.
5. Studeer goed en wees ijverig. Je krijgt de mogelijkheden om je kennis te verrijken. Maak daar ook gebruik van en laat zien en merken dat je het een voorrecht vindt wat velen van je leeftijdsgenoten missen. Probeer je studie binnen de daartoe gestelde tijd af te ronden en laat zien dat christenen ijverige mensen zijn.
6. Tenslotte: last but not least: zoek eerst het Koninkrijk Gods en Zijn gerechtigheid. Zonder waar geloof in Christus staan we leeg en schuldig voor God. Hoe krijg ik een genadige God is nog steeds de kernvraag van het leven. En hoe leef ik vanuit Gods genade ook in de 21^e eeuw is nog steeds de kern van de roeping van elke oprechte christen. Laat dat je vooral bezig houden. Ook als je studeert.
7. **Geef wat Gij beveelt en bevel wat Gij wilt.**